

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VIII. De Verbi divini ante Incarnationem præexistentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

42. & 43. Unum narro tantum maximum ac perpetuum, nobis domesticum, & ad hæreticos convincendos aptissimum. In cista enim fellea B. Claræ Sanctimonialis nostri Ordinis reperti sunt post obitum tres globuli, in trianguli formam dispositi, imagine, colore, & pondere pares: quorum unus tantum pondus habet, quantum duo aut tres: tres item quantum duo, vel unus; ita ut, siue separatim spectentur, siue omnes simul, siue unus cum duobus comparetur, nullum vel minimum sit inter illos discrimen. Qui, ut Ecclesia loquitur, *Sanctissima Trinitatis Symbolum referentes* servantur adhuc in pretiosa cruce dispositi una cum passionis Christi mysteriis mirabiliter in corde ejus impressis.

4.
Trinitas Personarum
non officit
D. Simpli-
citati.

Exemplis ac miraculis accedit argumentum, quo simul demonstratur Trinitatem personarum non officere Divinæ simplicitati. Tantum abest ut plures Personæ destruant Divinæ substantiæ unitatem, uti opponunt hæretici; quin potius nisi in Deo esset distinctio trium personarum, non foret Deus summe unus, qualem esse ratio naturalis evincit. Etenim supponatur in divinitate una tantum Persona. In ea, si aliæ Divinæ personæ dari nequeant, operationes in-

tellektus, & voluntatis nullum terminum subsistentem producent; nam si producant, jam habemus Personas. Atqui si intelligendi, & volendi operationes nullum terminum substantialem producant, Deus non est perfecte unus, sed in substantia compositus. Ergo nisi plures dentur personæ, non salvatur in Divina substantia naturalis unitas & simplicitas. Probatur minor: Aut Divinæ operationes sunt eadem Divina substantia, aut sunt prolationes & actiones à Divina substantia distinctæ? si hoc asseris, compositum Deum pronuntias, ut recte ait Irenæus lib. 1. cap. 18. Si vero propter unitatem, ac simplicitatem Divinam non distinguis operationes à Divina substantia: ob eandem causam non debes distinguere à Divina substantia intelligentem, ac volentem, terminum intellectionis ac volitionis. Quæ argumentatio non valet de operationibus transeuntibus, cum istæ connotent terminum extrinsecum, & natura sua à divinitate sejunctum. Ex quibus obiter nota, pluralitatem personarum divinarum nullam in Deo inferre compositionem, sed summam simplicitatem, ut dixi lib. 11. cap. 111. Propositione ultima.

CAPUT VIII.

De Verbi divini ante Incarnationem præexistentia.

SUMMARIUM.

1. Proponitur status questionis.

2. 3. 4. & 5. Probatur Dei filium fuisse in aliqua substantia ante temporalem sui conceptionem

à n. 6. usque ad 22. diluuntur Sophismata diabolica.

1.
Præexisten-
tia verbi Di-
vini ante In-
carnatio-
nem.

CÆTERORUM hæreticorum, qui in Christum Dominum impiissimas eructaverunt blasphemias, tres videntur, ac sunt profecto, iniquissimi, Cerinthus, Arius, Socinus. Cerinthus circa annum vulgaris Æræ 80. illum puerum hominem prædicavit asserens ante Mariam non fuisse; quem secuti sunt Ebionitæ sic dicti, vel ab Ebione quodam, vel quod ab Ethnicis, Judæis, & Christianis derelicti, fuerint אביונים, id est pauperes ac miserrimi. Adversus hanc pestem scripsit Ephesi Evangelium Joannes, ut auctor est in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis S. Hieronymus. Arius deinde vertente anno 320. aut paulo ante, ex Schismatico & fau- tore Meletii factus est ductor hæreticorum, & Filio Dei divinitatem negare ausus est; quem proscripsit sacrosancta

Nicæna Synodus, & Patres quarti sæculi confutarunt. Socinus Sabellianorum, ut supra vidimus, fermento corruptus etiam Ebionitarum, & Arianorum errores sectatus est, ita ut habeatur ætate quidem posterior, sed primus impietate ac perfidia. Nam cum Sabellio unam statuit in divinitate personam, cum Ebionitis negavit Christum Deiparæ tempora præcessisse, & cum Arianis adversus Filii divinitatem pugnavit: neque paternam generationem fateri voluit, neque Verbi consubstantialitatem cum Patre. Itaque refutata hæresi Sabelliana, videndum est, an Christus ante temporalem sui conceptionem præextiterit, deinde utrum sit verus Filius Dei, ac postea an sit æterno Patri consubstantialis. Nunc de priori questione.

E 3

PRQ.

2. PROPOSITIO: Filius Dei fuit in ali-
Propositio. qua substantia, priusquam concipere-
tur à Virgine.

Probatio 1. Id primum evincitur ex Evangelio
Joannis cap. 1. quod tale habet initium:
*In principio erat Verbum, & Verbum
erat apud Deum, & Deus erat Verbum,
hoc erat in principio apud Deum.* Per
Verbi nomen designari Personam pro-
batur. Ac primo, quoniam de hoc
Verbo ait Evangelista, *Verbum caro
factum est*, Et Verbum incarnatum ali-
quam personam esse, etiam hæretici
profitentur. Deinde, quia Joannes de-
clarat hoc Verbum fuisse Filium Patris,
dicens: *Vidimus gloriam ejus, quasi
Unigeniti à Patre.* Quod hæc persona
fuerit ante assumptam humanitatem,
ostenditur. Primo: Hoc Verbum erat
in principio: Esse in principio idem est,
ac esse ante omnes creaturas: Ergo ante
omnes creaturas erat Verbum. Ita
Joannes Chrysostomus Hom. 7. in Joan-
nem: *In principio erat: ante omnia
intelligibilia, & ante secula ipsum in-
telligit.* Et Ambrosius lib. 1. de Fide ad
Grat. cap. 5. *Erat apud Deum, erat,
erat, erat. Ecce quater, erat. Ubi
impius invenit quod non erat?* Bene ex
hoc loco Nicæni PP. damnaverunt
Arium, qui dicebat, Verbum factum
ex non extantibus, & fuisse aliquando,
cum nondum esset: ut refert Socrates
lib. 1. Historiæ cap. VIII. Deinde sic
arguo: Per ipsum Verbum omnia facta
sunt; Ergo erat antequam omnia fierent.
Item: Hoc Verbum caro factum est;
extabat ergo, priusquam nasceretur ex
Virgine. Rursus argumentari licet:
Ex primo Geneleos, *In principio crea-
vit Deus cælum & terram*, sequitur
nullam creaturam fuisse productam ante
cælum & terram: Igitur ex primo Joan-
nis, *In principio erat Verbum*, infer-
tur nihil fuisse ante Verbum.

3. Secundo probatur ex eodem Evan-
gelio Joannis cap. VIII. 56. ubi legi-
tur: *Dixit eis Jesus: Amen, amen dico
vobis, antequam Abraham fieret, ego
sum.* Fuit ergo Dominus Jesus ante
Abrahamum. Hæc verba à recentio-
ribus Socinianis ita exponuntur, quod
Christus fuerit, antequam fieret Abra-
ham, Divina, ut inquit Hugo Gro-
tius, constitutione. Sed pessime impii
Evangelica verba contorquent. Tum
quod constitutione, & prædestinatione
non solum Christus Abrahamum præ-
cesserit, verum etiam quilibet præde-
stinatorum: tum quod ex visceribus tex-
tus inferitur evidentissime Abrahamo Je-
sum præexistisse ætate ac tempore. Dixe-

runt etenim Judæi: *Quinquaginta an-
nos nondum habes, & Abraham vidisti?*
Hoc perinde est, ac si dixissent: Ut
Abraham te videre potuisset, & tu il-
lum debuisses nasci in eadem Abrahami
ætate: At cum nondum quinquagenarius
sis, non es natus ætate Abrahami: Igi-
tur neque Abraham te videre potuit, ne-
que tu illum. Judæos hæc objectare
de præexistentia temporis, satis liquet.
Igitur Christus, qui respondit, *Ante-
quam Abraham fieret, ego sum*; facit se
multo antiquiorem Abrahamo: & sen-
sus horum Verborum est, Abraham ex-
petivit videre jam peractam Incarnatio-
nem, & Spiritu, ac fide me vidit; Et
ego qui non sum purus homo, sed Deus
sempiternus, antequam Abraham crea-
retur, jam eram. Observarunt præte-
rea Theologi ac Patres his verbis *ante-
quam Abraham fieret, ego sum*, Verbi
æternitatem significari. Primo quod
et fieret designans creaturam opponat-
ur *et sum*, non, eram, aut, factus
sum, quæ magis priori verbo respon-
debant; quoniam illud *sum* designare
solet æternitatem, ut Psalmo ci. 28. *Tu
autem idem ipse es, & anni tui non de-
ficient*: quod etiam de Christo repetitur
in Epist. ad Hebræos cap. 1. 12. deinde,
quod hæc verba Joannis simillima sint
illis Ps. 89. 2. *Priusquam montes fierent,
tu es, &c.* quibus certum est Divinam
permanentiam, atque æternitatem de-
scribi. Quod observatum etiam ab Au-
gustino Tractatu in Joannem tertio &
quadragesimo.

4. Prob. 3. Nullus est, qui Deum Pa-
trem præcessisse quamcunque creaturam
inicias eat; idque neget probari ex
cap. XI. Esaiæ v. 4. *Quis hæc operatus
est, & fecit, vocans generationes ab
exordio? Ego Dominus primus & novis-
simus, ego sum.* At similia enunciantur
de Christo Domino Apocalypseo 1. 8.
*Ego sum & & &, & &, principium & finis,
dicit Dominus, qui est, & qui erat, & qui
venturus est: & cap. ult. 13. Ego sum &
& &, & &, primus & novissimus, principium
& finis.* Ergo & Christus creaturam om-
nem præcessit. Neque vero possunt tex-
tus Apocalypsis accipi tantum de Deo
Patre; primo, quia cap. 1. fit sermo de
Judice, & Salvatore nostro, de quo
versu proximo habetur: *Ecce venit cum
nubibus, & videbit eum omnis oculus,
& qui eum pupugerunt.* Rursus, quia
cap. ultimo advertitur præfata verba esse
Domini Jesu, v. 16. *Ego Jesus misi An-
gelum meum testificari vobis hæc in Ec-
clesiis.* Ego sum radix, & genus Da-
vid. Denique cap. XXI. 6. repetit ea-
dem

dem verba Agnus, qui sedebat in Throno: quem esse Jesum pro nobis occisum non est dubitandum. Habet similiter Apostolus ad Hebræos XIII. 8. *Jesus Christus heri, & hodie, Ipse, & in sæcula.* Et Michæas V. 2. *Et egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Et quidem hæc de parvulo nascituro in Bethlehem, Dominatore Israel. Hujus generis extant in Tabulis utriusque fœderis plurima.

5. **Probatio 4.** Quarto probatur ex Traditione Patrum Antenicenorum; nam de aliis nulla occurrere potest dubitatio. Illorum quippe Patrum communis sententia fuit in veteri Testamento, quotiescunque Deum apparuisse narratur, Filium Dei sese sub variis speciebus hominibus manifestasse. Ita enim docet Justinus in Dialogo cum Tryphone, nempe fuisse Christum, qui ad Ilicem Mambre apparuit Abrahamo, & in Bethel Jacob, atque Moyfi in rubo ardenti. Neque dissentit Justinus lib. IV. adversus hæreses cap. XI. & XII. Tradit idem Clemens Alexandr. in I. Pedagogi cap. 7. Tertullianus cap. XIV. & XVI. adversus Praxeam, Origenes in III. ac VI. contra Celsum. Quam fuisse opinionem omnium fere Græcorum constat ex Proœmio Eusebii in Historiam Ecclesiasticam, ut animadvertit Estius in cap. III. Exodi V. 2.

SOPHISMATA DIABOLICA DILUUNTUR.

Objectiones & Solutiones. Argumenta prædicta gravissima, ac præsertim secundum Lælio Socino solutu difficillimum visum est, eique responsionem à Deo ipso patefactam scribit Faustus in disputatione adversus Erasmus Joannis edita anno 1595. arg. 4. & Schmalzius in Resp. ad Parasophism. p. 5. Lælium ergo, quoniam non potuit Spiritus Domini obcæcare, decipit profecto Diabolus. Cum spiritu nequitiae in nomine Jesu Christi pugnam itaque aggrediamur.

6. **Obiectio I.** Opp. I. Sensus verborum Joannis cap. VIII. *Antequam Abraham fieret, ego sum*, est, priusquam Abraham fiat Pater multarum gentium in futura conversione, jam ego sum Salvator vester ac pater. Non ergo inde evincitur Christum Abrahamo præextitisse. Probant, Græca verba sic habent, *Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι*; quæ si ad verbum latine reddere velis, ita sonabunt; *Antequam Abraham fieri, ego sum.* Atque ita reddidit Arias Montanus. Est enim τὸ γενέσθαι,

fieri, Aoristus verbi γίνωμαι, fio. Sed voces Aoristicae, ut norunt qui linguæ Græcæ aliquam dederunt operam, significationem mutuatur à verbis, quibus junguntur, ita ut si cum præterito tempore jungantur, præteritum, si cum præsentem, præsens significare soleant. Ergo in hoc textu, cum τὸ γενέσθαι fieri, jungatur πρὶν λέγω, dico, & τῷ εἰμι, sum, præsentis temporis, præsentis significationem habere debet. Minor probatur: Joannis XIII. 19. ubi legit Vulgata: *Amen dico vobis, priusquam fiat*, habetur in Græco, *Ἀπ' ἄρτι λέγω πρὶν τὸ γενέσθαι*, & XIV. 29. ubi legimus, *Dixi vobis, priusquam fiat*, est in græco *εἶρηκα ὑμῖν τὴν γενέσθαι*; ubique Aoristus à verbo præcedenti temporis significationem mutuatur: neque huic regulæ contraria exempla, ait Wolzogenius, adhuc vidimus. Debemus ergo publica via incedere, non ferri per avia, & dum per ostium possumus, nolle ingredi per fenestram.

7. **Solutio.** Resp. nego antecedens. Ad probationem concedo voces aoristicas indeterminati temporis esse: an autem sint præteriti, vel futuri, dicimus inferendum esse ex contextu. Hoc loco & ex Judæorum cum Christo disputatione, & ex propositione πρὶν, *antequam*, constat aoristum γενέσθαι, *fieri*, præteriti significationem habere. Ad probat. I. retorqueo adversus Socinianos ipsorum sophismata: quippe Joannis XVI. 29. aoristus γενέσθαι, *fieri*, est futuræ significationis, & nihilominus jungitur cum præterito, *εἶρηκα*, *dixi*, II. Nego in orationis complexu nulla verba præterita reperiri, cum sint plura, ut illa, *dixerunt Judæi, & Abraham vidisti*, &c. III. Socinus contendit aoristum hic habere significationem futuri temporis, ita ut sensus sit, *Antequam Abraham fiat*, caput omnium credentium (quod post ascensionem meam futurum est) ego jam sum Christus, & Servator vester; id enim probare conatur in lib. contra Bellarm. & Wiech. cap. 7. class. V. & tamen verbum λέγω, & εἰμι præsentis temporis sunt: quomodo ergo aoristus à verbis, quibus jungitur, temporis significationem mutuatur? IV. Verbum præsens dico infert tantum sermonis præsentiam, non rerum quæ dicuntur: alioqui quæcunque Christus futura enuntiavit, fuissent dum adhuc loqueretur, præsentia. Inquit Wolzogenius: Si Christus simpliciter existentiam suam ante Abrahamum significare volebat, cur potius non dixit, *Ego eram, vel fui*? Sed supra dictum est, melius per verbum præ-

præfens significari æternitatem, allatumque exemplum illud aptissimum Pl. 89. 2. *πρὶν τὰ ὄρη γενέσθαι, σὺ εἶ, Antequam fierent montes, tu es.* Cur non ait Psalmista, *Tu eras, aut fuisti?* Nimirum id temporis, non æternitatis character fuisset. Quid? Mavult Wolzogenius, *Ego eram?* Ita habet Syrus, auctore Grotio.

8.
Instantia
Wolzogenii.

Instat Wolzogenius. Genes. xvii. 5. Abraham prius vocabatur Abram, id est, Pater excelsus; quod nomen mutatum est in Abraham, significans Patrem multarum gentium: & hujus nominis significatio tum demum impleta est, cum gentes crediderunt in Christum; ut explicat Apostolus ad Romanos iv. 11. & seqq. Sensus ergo valde egregius, & Servatore nostro dignissimus prædictorum verborum est, Antequam Gentes in filiorum Abrahami censum recipiantur, ego sum illa, quam ab initio colloqui mei dixeram, lux mundi, seu Servator olim à Deo promissus, & nunc missus.

9.
Solutio.

Resp. utique Patrem multarum gentium esse Abraham, & hanc prærogativam adeptum per fidem in conversione Gentilium. Sed non fumitur hoc loco Abraham juxta nominis etymon, id est, ut significat prærogativam paternitatis multarum gentium; sed quatenus significat personam, quæ longa ætate Christi Incarnationem præcesserat. Ratio manifesta est, quoniam ita accipitur, ut diximus, nomen Abraham in toto orationis complexu, & Christus Dominus respondit Judæis objicientibus, *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Accedit discrimen esse maximum, si dicamus, Antequam Abram fiat Abraham, & Antequam Abraham fieret. Detur, priorem enunciationem reddere sensum, quem Sociniani commenti sunt: at postremæ quis talem vim inesse censebit? Adde summam sagacitatem Joannis, qui ubicunque verba aliam præter literam significationem præferunt, cautè solet advertere. Suam interpretationem obviam non esse, fateri debent Sociniani, qui illam credunt Lælio post multas preces divinitus revelatam.

10.
Solutio
ulterior.

Quoniam vero Faustus Socinus ait, Christum a cute detorsisse nomen Abraham ab ipso homine, cui fuerat impositum, ad rem quam significat; præter dicta de scopo, & coherencia hujus loci, adverte in Scripturis, ubi exprimitur Abrahami prærogativa & conditio, non haberi propositionem de secundo adjacente, *Abraham est*, sed de tertio, *A-*

bram est pater multarum gentium, ut constat ex cap. xvii. Genes. 5. & ex Epist. ad Rom. iv. v. 18. iisdem scilicet locis, quæ vaferrimus Socinianus objectat. Quamobrem in cap. viii. Joannis, in quo occurrit propositio de secundo adjecto, *Antequam Abraham fieret*, non prærogativa conditionis exprimitur, sed existentia personæ.

Opponit 2. Wolzogenius contra argumentum ex 1. Joannis. Proposuit sibi Evangelista novæ creationis historiam describere, ob quam fideles novæ creaturæ appellantur 2. ad Corinth. 5. 17. & Christus dicitur principium creationis Dei in Apocalyp. cap. 3. 14. Hinc orditur descriptionem suam iisdem verbis, *In principio*, prout Moyses suam orsus est historiam. Et sicut Moyses testatur Deum omnia creasse per verbum suum, sive sermonem, & jussu; ita Joannes indicat v. 3. omnia, quæ pertinent ad spiritualem structuram facta esse per Christum. Præterea sicut in veteri creatione omnia acceperunt vitam, ita ait Joannes versu 4. etiam in Christo vitam fuisse, quæ in novis creaturis parata sit. Et quemadmodum Moyses inquit, tenebras fuisse super abyssum; sic v. 5. meminit Joannes lucis, quæ in tenebris lucet. Ita comparat Evangelista novam creationem spiritualem cum veteri. Ex quibus hæc consequuntur. Dum Moyses inchoat historiam suam *In principio creavit Deus cælum & terram*, principium illud ad historiam mundi conditi est referendum, quasi dicat, in principio rerum hujusmodi, seu ante omnes res in mundo factas, creavit Deus cælum, & terram. Ergo cum Joannes dicit: *In principio erat Verbum*, principium istud referri debet ad narrationem creationis spiritualis, & eorum quæ pertinent ad Evangelium, quasi dicat, Ante omnia, quæ ad Evangelium spectant, erat Verbum.

Confirmatur 1. quia ut constat ex Marci cap. 1. v. 1. & ex Act. Apost. cap. 1. 21, principium Evangelii inchoatur à prædicatione Joannis Baptistæ. Et Joannes, postquam ait per Sermonem totum opus novæ creationis peractum esse, subnectit v. 6. *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes.* 11. Quia multa reperiuntur loca Scripturæ, in quibus verba *In principio* simpliciter posita designant, non principium omnium rerum, sed earum tantum, de quibus est sermo, ut Joan. 15. 27. *Et vos testabimini, quoniam à principio mecum estis.* Sic etiam Epistolam suam primam orditur Joannes: *Quod erat à principio,*

11.
Obiectio 2.
Wolzogenii.

12.
Confirmatur.

13.
Confirmatur.

capio, quod vidimus, &c. 111. Quia dato etiam, quod Christus fuerit in principio creationis, non sequitur fuisse aeternum; quoniam potuit illum Deus ante mundum creare, quemadmodum & alias res, quales in exemplo sunt Angeli.

Multo minus, inquit Organum diaboli, probatur Christi praesistentia ex versu 14. *Et Verbum caro factum est.* Primo quia legendum est, *Et Sermo fuit caro*, cum sit verbum *ἐγένετο*, quod verbum denotat *fuit*, ut notum est omnibus, qui Græcam linguam vel primis degustarunt labris, & habemus exemplum supra v. 6. *Fuit* (Gr. *ἐγένετο*) *homo missus à Deo.* Deinde si ita transferatur, *Verbum caro factum est*, sequitur Verbum incarnatum desisse esse, quod fuerat, sicuti cum aqua in Cana Galilææ facta est vinum, non amplius fuit aqua: quando uxor Loth facta est statua salis, non amplius mansit femina. Denique Evangelista per illa verba, *Et Sermo fuit caro*, significat solummodo fuisse Christum quantum ad naturam infirmum ac mortalem; quia cum praecedenti versiculo meminisset summi boni, quo cumulat eos, qui eum receperunt; ne quis crederet auctorem felicitatis nostræ diversum esse ab aliis hominibus; aut dubitaret, quomodo homo mortalis ad tantam dignitatem eveheretur, ut fieret Filius Dei, addendum erat, etiam Dominum Jesum fuisse hominem fragilem, ac mortalem.

14.
Solutio 1.

Resp. Gratis & ad libidinem Wolzogenium scopum praefigere Evangelistæ. Is, auctore Hieronymo, scripsit Evangelium rogatus ab Asiæ Episcopis adversus Cerinthum, aliasque tum grassantes hæreses, & maxime Ebionitarum, qui asserabant Christum ante Mariam non fuisse; unde compulsus est Divinam ejus edisserere nativitatem. Addit Irenæus lib. 11. cap. 11. scripsisse adversus Nicolaitas, & Gnosticos, qui Christianæ simplicitati Platonice miscabant Philosophiam. Contendunt quidam respexisse initio Evangelii ad Philonem Alexandinum, qui plura de Sermonem Dei divulgavit, ne Christiani similitudine sermone fallerentur. Quæ omnia vera simul esse possunt; nam *omnes hæreses rexi noster piscator exclusit*, ait lib. 1. ad Grat. cap. 5. S. Ambrosius. Vide quam bene cum hoc scopo Evangelii verba cohæreant. Gnostici inter Aeones nominabant *λόγον, Verbum, ζῶν, vitam, σωτήρα, Salvatorem*, & *μονογενή, unigenitum*, quæ nomina extant etiam apud Proclum ad Timæum Platonis. Hinc fabula Valentiniāna à nobis explor-

R. P. Berti Theol. Tom. II.

sa lib. 2. cap. 5. Principio itaque Joannes demonstrat *τὸν λόγον Verbum* esse ipsum Deum, dicens: *In principio erat Verbum, &c.* Deinde cum Gnostici assererent, alium esse Deum Creatorem, alium esse Verbum fabricatoris filium, alium, ut inquit Irenæus, de superioribus Christum; ait Joannes, unum esse Deum, qui omnia fecit per Verbum suum, *Omnia, inquit, per ipsum facta sunt.* Destruit deinde aliud Gnosticorum figmentum, affirmans non aliam esse emanationem *λόγον, Verbum*, & aliam *ζῶν, Vitam*, dicens in Verbo vitam in principio fuisse: *In ipso vita erat.* Sequitur hanc vitam simul esse lucem spirituales omnium hominum, neque aliunde expectandam aeternam vitam, *Et vita, inquit, erat lux hominum, &c.* ne quis putet diversum esse *ζῶν, Vitam*, diversum *σωτήρα, Salvatorem*. Narrat deinde testimonium Joannis Baptistæ, qui venit ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes in ipsum crederent. Quid autem credendum est? Sane credendum nedum unum esse *λόγον, Verbum, ζῶν, Vitam, σωτήρα Salvatorem*, sed etiam ab hoc Verbo indistinctum esse Christum, seu *μονογενή, Unigenitum*: quod significat his, quæ sequuntur: *Et Verbum caro factum est, &c.* Vides verborum ordinem, & cohærentiam? Itaque cum talem fuisse scopum Joannis constet Patrum auctoritate, constet verborum complexu, constet ex comparatione errorum Ebionitarum, & Gnosticorum cum Evangelicis verbis; quis credet Wolzogenio fabellas propria imaginatione fingenti?

15.
Solutio 2.

Sed concedamus quoque scopum Joannis esse, historiam nobis novæ creationis describere; quippe revera sumus in Christo nova creatura, novumque figmentum: quid inde adversus Catholicam Fidem fiet consequens? Imo ita nobis fas erit argumentari. Demonstrat Joannes auctorem novæ creationis esse Verbum Dei: Ait hoc Verbum non esse diversum à Creatore rerum universalium: Igitur Creator rerum universalium idem est ac auctor novæ creationis. Major propositio est Sozinianorum. Minor autem S. Irenæi lib. 111. cap. xi. & probatur. 1. De hoc Verbo inquit Joannes: *Omnia per ipsum facta sunt.* Ergo per ipsum factæ sunt nedum novæ creaturæ, sed etiam veteres. Vide Augustinum in 1. de Trinit. cap. 6. 111. Ait Evangelista: *Et sine ipso factum est nihil*; ergo nulla creatura est, quæ non sit facta per Verbum. 111. Addit Joannes: *Mundus per ipsum factus est*; igitur

Ver-

Verbum à quo nova creatura facta est, est idem Verbum per quod factus est mundus. Factus utique, ait Socinus, id est, *refectus*, idiotismo Hebræorum, qui utuntur verbis simplicibus pro compositis. Sed pro futile commentum! Hebræa lingua verbis compositis caret, & ideo verba simplicia habent aliquando apud Hebræos significationem compositorum: at non caret verbis compositis lingua Græca, qua certum est scripsisse Joannem. Adde consonantiam Scripturarum, quæ alibi docent per Verbum, & per Filium Dei creata fuisse omnia, ad Hebræos 1. v. 10. 1. ad Corinth. VIII. v. 6. Proverb. VIII. àv. 22. ad 31. &c.

16.

Solutio 3.

Ex his facilis est ad Wolzogenii argumentum responsio. Ac primo illud retorquetur in adversarium; nam si Genesis 1. ea verba, *In principio creavit Deus cælum & terram*, significant ante omnes res, quæ creatæ sunt, creata fuisse cælum & terram: Ergo cap. 1. Joannis illa verba, *In principio erat Verbum*, designant, antequam esset Verbum, nihil fuisse. Deinde notandum est discrimen inter *τὸ creavit*, & *τὸ erat*. Si in principio cælum & terra creata sunt, ergo antea non erant. Econtra, si Verbum in principio jam erat: ergo in principio creatum non est. Deinde non ait Evangelista simpliciter, *Verbum erat*: sed, *Verbum erat apud Deum*, *Deus erat Verbum*, id est, erat æternum: quod habet expresse Arabicus.

17.

Solutio 4.

Ad 1. Confirmationem concedo Christi prædicationem habuisse initium à Joannis baptisinate; sed ea verba *In principio*, non referuntur ad baptismum Joannis, sed ad Verbi existentiam; non enim scriptum est, *In principio fuit homo missus à Deo*, sed, *In principio erat Verbum*. Imo ita argumentum retorquetur: Evangelii prædicatione non habuit initium nisi à baptismo Joannis: Ea verba, *In principio erat Verbum*, non appellant supra baptismum Joannis: Ergo ea verba, *In principio erat Verbum*, minime appellant supra initium Evangelii. Ad 2. dico, quod significatio hujus vocis *Principii*, etsi indifferens sit, à verbis quibus nectitur, satis liquet. Quare, si 1. Joannis cap. 1. *τὸ, Quod fuit ab initio, & audivimus &c.* significat, ut contendit hæreticus, initium auditæ prædicationis, eoquod sequatur verbum, *Audivimus*; in cap. 1. Evangelii designare debet æternam existentiam apud patrem, quum sequantur hæc verba, *Et Verbum erat apud Deum*. Ad tertiam dico primum, Angelos prima die fuisse conditos, non ante mun-

dum hunc aspectabilem. Deinde si velis ante cælum terramque creatos, (quod tamen est falsum) id parum refert. Qui enim hanc tenent sententiam, exponunt verba Genesis, *In principio creavit cælum, & terram*, de Principio rerum corporearum, quarum narrationem prosequitur Moyses: sed in Evangelio Joannis *τὸ In principio*, significat ante res omnes tam corporeas, quam spirituales; eoquod à Verbo facta sint omnia, id est tam visibilia, quam invisibilia, & sine ipso factum sit nihil, *ὅδ' ἐν*, id est, nec unum quidem eorum, quæ facta sunt.

18.

Solutio 5.

Nec quidquam efficiunt sophismata Satanae contra vers. 14. Nam ad primum respondeo, optimam esse versionem nostram, *Et Verbum caro factum est*, quum, *ἐξ ἐνός*, ita reddatur etiam ab Adversariis v. 3. ubi extat Græce, *παύσασι ἀντὶ ἐνός*, *Omnia per ipsum facta sunt*; & v. 10. *ὃς ὁ λόγος δι' αὐτῶν ἐγένετο*, *Et mundus per ipsum factus est*. Neque ad rem est exemplum v. 6. ubi *ἐξ ἐνός* non simpliciter ponitur, ut v. 3. 10. & 14. sed cum participio *παύσαντες*, *Misissus*. Est autem certa regula, quod *ἐξ ἐνός* quando cum participio jungitur, significat, *fuit*, aut, *erat*, ut observarunt quoque Valla, & Erasmus. Alterum est argumentum procusum in officina Eutychianorum, qui post unionem Verbi Divini cum humana natura, hanc fuisse absorptam putabant: quibus respondetur, Verbum factum non esse carnem conversione humanæ naturæ in Divinam, sed assumptione humanitatis; ut probat Chrysostomus Hom. 11. in Joannem ex verbis sequentibus, *Et habitavit in nobis*: quæ non mutationem divinitatis significant, sed habitationem, & commorationem: ut dicam in lib. de Incarnatione. Quamquam si vera esset etiam hæresis Eutychiana, ita retorqueretur argumentum adversus Socinianos: Antequam aqua fieret vinum, erat aqua: antequam virga fieret coluber, erat virga; antequam mulier fieret statua salis, erat mulier: Igitur antequam Verbum fieret caro, erat Verbum. Ad ultimum, concedo Verbum factum esse carnem mortalem & infirmam; at nego antequam id fieret, non præexistisse. Carnem autem, non animam, commemoravit Joannes, aut per synecdochen, ut Pl. 62. 2. *Ad te omnis caro veniet*, aut ad commendandam magis dilectionem, & humilitatem Filii Dei; ut probat lib. 83. Quæst. q. 80. S. P. Augustinus.

19.

Opp. 3. contra 4. argumentum. Quod Objectione 3. PP. Antenicæni asserant Filium Dei olim

lim Patriarchis apparuisse, nullum est ad probandam hujus præexistentiæ argumentum. Ergo &c. Prob. ant. Exodi XIX. 20. habetur descendisse Dominum in Sina, & cap. XX. dedisse legem Moyse, & in Epist. ad Hebræos cap. 2. v. 2. & in Act. Apost. cap. VII. v. 30. habetur legem datam fuisse per Angelos. Item Deus, qui Genes. XVIII. 1. 2. apparuit Abrahamo, ut colligitur ex Epist. ad Hebræos cap. XIII. v. 2. fuit Angelus. Igitur nunquam in veteri Testamento Deus apparuit. Præterea hæc antiquorum PP. opinio non solum nullum habet in Scripturis fundamentum; verum etiam Scripturis è diametro opponitur: quippe ex eadem Epistola ad Hebræos cap. 1. Deus novissime locutus est nobis in Filio. Ergo non per Filium, sed per Angelos loquebatur olim Patribus, ac Prophetis.

20.
Solutio objectionis.

Resp. nego ant. ad probat. dico non unam esse Patrum sententiam circa apparitiones Dei in veteri Testamento; nam quidam arbitrati sunt apparuisse Filium Dei visibilem speciem assumendo, & propterea dictum fuisse Angelum, quasi missum à Patre, quemadmodum appellatur ab Esaia cap. IX. 6. alii qui docent revera apparuisse Angelos, sed in his fuisse ipsum Filium Dei per singularem assistentiam, & præsentiam. Prima est opinio Patrum Antenicænorum; secunda Hieronymi, Augustini, Gregorii Papæ, Fulgentii, aliorum, *Apparuit Angelus*, (inquit S. P. lib. 3. contra Maximinum prope finem) *in Angelo autem Deum fuisse quis dubitat?* Sive uni, sive alteri sententiæ subscribas; fateri debes olim Filium Dei apparuisse, neque pugnare inter se recentiores, ac veteres Patres.

21.
Roboratio Solutionis.

Certe quod ipsemet Filius Dei apparuerit, valde probabiliter Patres affirmarunt. 1. Quia Num. XXI. 5. legitur Hebræos tentasse Dominum, qui illos

eduxerat de Ægypto, & eam ob rem misisse Dominum in populum ignitos serpentes. Et in 1. ad Corinth. cap. X. 9. habetur, tentasse Christum. Christus ergo erat Angelus, qui eduxit Hebræos de Ægypto, & de quo Deus Pater ait Exodi XXIII. 20. *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via.* 11. Observarunt eruditi viri in iis Scripturarum locis, in quibus Dominus apparuit, vel allocutus est homines, haberi in Onkelos, in Targum Jonathanis, & Ierosolymitano Dei מַלְאָכָא, *Verbum*: quod mire confirmat veterum opinionem. Tertio: Cum habeatur ex Proverb. VIII. omnia facta esse per Dei Verbum ac Sapientiam; haud incongrue dicitur etiam per Verbum & Filium Dei mandata, & magnificentiam Patris hominibus innotuisse.

22.
Explicatio ulterior.

Hanc sententiam si substinere velis, dicas legem datam per Angelos fuisse, quoniam Filius Dei daturus legem choris Angelicis stipatus apparuit, ut habetur Deut. XXXIII. 2. Ex Angelis, qui apparuerunt Abrahamo primum quidem fuisse Deum, & cæteros veros Angelos, cum ex toto cap. XVIII. Gen. constet Abraham cum uno duntaxat suppliciter egisse, à quo separati sunt alii duo, qui venerunt Sodomam: cum quibus Loth pluraliter loquebatur, & qui ministri erant illius summi Angeli, & Domini, quem Abraham adoravit. Novissime denique Deum locutum nobis in Filio unito substantialiter naturæ humanæ; per quem olim loquebatur multifariam, aut in specie visibili non hypostatice unita, aut in visione, & in ænigmatæ. Verum propter aliorum Patrum, Magistrorumque auctoritatem nolo interim hanc definire quæstionem. Ut ut sit, affirmarunt veteres Filium Dei apparuisse Patriarchis: igitur tanquam certissimum supponebant, Filium Dei tunc extitisse.

CAPUT IX.

Dei Patris esse Filium unicum, verum, proprium & naturalem.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. 5. Propugnatur, esse Deo Patri filium ab eo genitum, id est, non adoptione, & gratia, sed generatione, ac naturalem.

à num. 6. usque ad 16. Arii, & Socini Gregaribus respondetur.

De æterna Patris Generatione.

SEQUITUR quæstio de æterna Patris generatione, quam Anti-Trinitarii aggrediuntur: de qua hanc thesim Catholice pronuntiamus.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

PROPOSITIO: Est Deo Patri Filius ab eo genitus, id est, non adoptione, & gratia, sed generatione, ac natura.

Ex veteri Testamento probatur. Nam

1.
Propositio.

F 2

Psalm.